

Wine making in Early Bronze Age Messenia? Recent archaeobotanical finds from P.O.T.A. Romanou

Soultana-Maria Valamoti, Maria Ntinou, Evangelia Malapani, Shari Stocker

Archaeobotanical investigations during 2015 and 2016 on flotation samples from the Early Helladic site of P.O.T.A. Romanou have been quite rewarding. A large number of soil samples processed by flotation have yielded more than 3000 charred grape pips found in association with a pithos. The large number of the finds provide us with the first solid evidence for the systematic exploitation of the grape-vine in Early Bronze Age Messinia at a site that was destroyed well before the emergence of the Mycenaean Palace of Nestor nearby. Our paper discusses these finds in the context of prehistoric wine-making in the Peloponnese and Greece in general. Mycenaean wine-making is well attested in Messenia on the basis of Linear B texts combined with ceramic and architectural finds. Within ERC funded project PLANTCULT (Horizon 2020, Grant Agreement number 682529) we are attempting an integrated approach of the archaeobotanical assemblage from P.O.T.A. Romanou, combining a thorough study of the grape-pips, including morphometrics, and of the charcoal retrieved from the site. The finds from P.O.T.A. Romanou provide us with a rare possibility to explore the roots of grapevine exploitation and wine-making prior to the emergence of the Mycenaean palaces in Messenia.

Οινοποίηση στη Μεσσηνία κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού; Πρόσφατα αρχαιοβοτανικά ευρήματα από τη θέση Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού.

Σουλτάνα Μαρία Βαλαμώτη, Μαρία Ντίνου, Ευαγγελία Μαλαπάνη, Shari Stocker

Οι έρευνες που διεξήχθησαν κατά το 2015 και 2016 σε αρχαιοβοτανικά δείγματα από τη θέση της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού υπήρξαν ιδιαίτερα γόνιμες. Δείγματα χώματος που δέχτηκαν επεξεργασία με επίπλευση έφεραν στο φως παραπάνω από 3000 απανθρακωμένα γιγάρτα της αμπέλου από την περιοχή ενός πίθου. Ο μεγάλος αριθμός των καταλοίπων αυτών παρέχει τις πρώτες αδιαμφισβήτητες ενδείξεις για τη συστηματική εκμετάλλευση της αμπέλου κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού στη Μεσσηνία, σε μία θέση που καταστράφηκε πριν από την εμφάνιση, στην ίδια ευρύτερη περιοχή, του ανακτόρου του Νέστορα. Η παρουσίασή μας συζητά τα ευρήματα στο πλαίσιο της προϊστορικής οινοποίησης στην Πελοπόννησο και την Ελλάδα γενικότερα. Η οινοποίηση κατά τη Μυκηναϊκή περίοδο είναι καλά τεκμηριωμένη με βάση τις πινακίδες της Γραμμικής Β, την κεραμική και την αρχιτεκτονική. Στο πλαίσιο του προγράμματος που χρηματοδοτεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ERC, Horizon 2020, G.A. 682529) επιχειρούμε μια διεπιστημονική προσέγγιση των αρχαιοβοτανικών δεδομένων από τη θέση Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού, συνδυάζοντας μια πλήρη μελέτη των γιγάρτων (μακροσκοπική μελέτη και μορφομετρική ανάλυση) καθώς και των υπολειμμάτων κάρβουνου που ήρθε στο φως από τη θέση. Τα δεδομένα από τη θέση Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού παρέχουν μια σπάνια ευκαιρία να εξερευνήσουμε τις καταβολές της εκμετάλλευσης της αμπέλου και της οινοποίησης στην περιοχή της Μεσσηνίας πριν την εμφάνιση των μυκηναϊκών ανακτόρων.

